

Tomas Schön ▪ John P. Ball

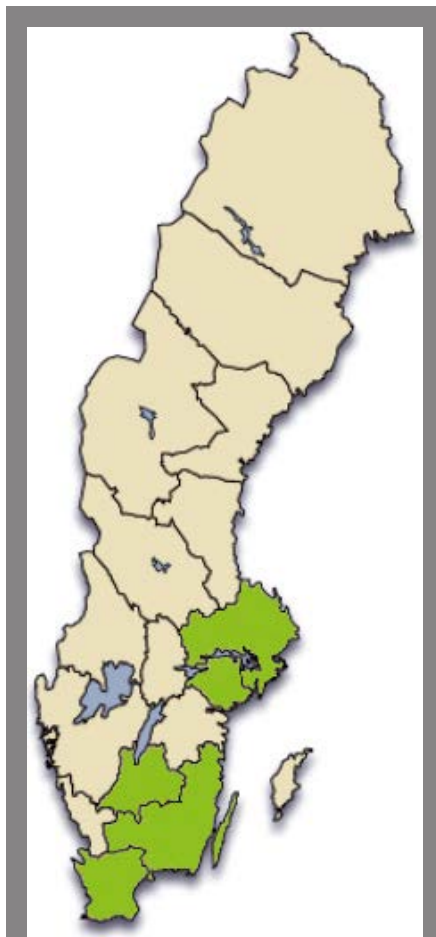


Foto: Kristoffer Sahlén / N/IBL

Kostnaden av att ha vildsvin:

Skador på grödor i södra och mellersta Sverige

- Vildsvinet återvände för en tid sedan till den svenska faunan och populationen har sedan dess ökat i storlek, med skador på jordbruket som följd.
- Studien beräknar att värdet av skador på tre viktiga sädeslag (havre, vårvete och höstvetete) kan vara upp till 840 kr/ha för de fem undersökta regionerna.
- I vårt studieområde beräknar vi att var femte lantbrukare kan ha skador som uppgår till 18 % (ca 2 300 kr/ha) av deras totala havre- och veteskörd.
- För att också studera skadenivå för hela gårdar och inte endast dessa tre grödor skickade vi ut en brevundersökning. Resultatet visar på en total kostnad om cirka 95 446 kr/landbrukare per år i genomsnitt. Beroende på vilken gröda som odlas drabbas vissa gårdar hårdare än så.

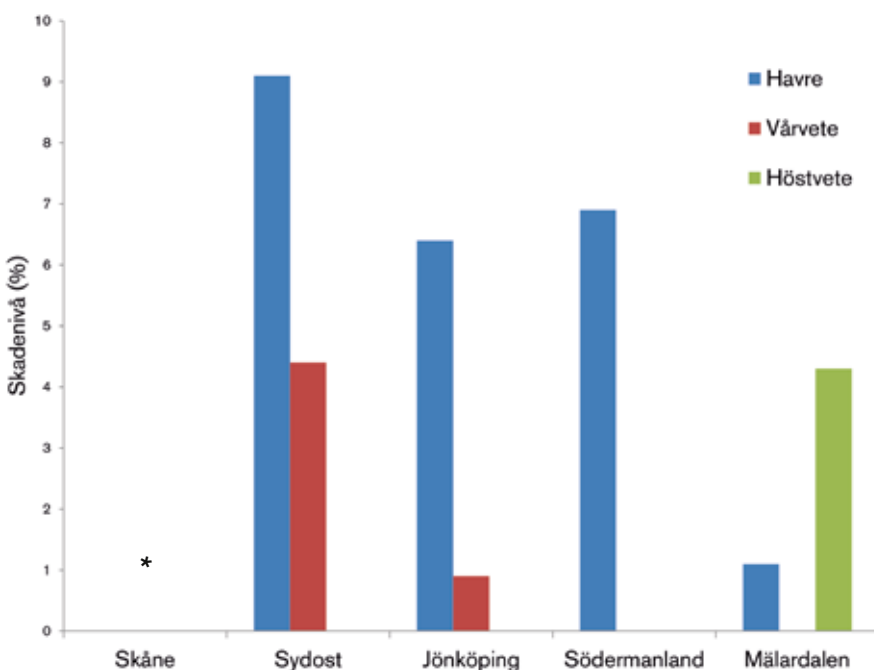


Figur 1. Karta över studieområdet

■ Vildsvinsproblematiken är viktig i Sverige. För att vara säkra på att vi på ett korrekt sätt mäter skadornas omfattning på en nationell nivå behöver vi ha både tillräcklig provstorlek och bred geografisk representation. Det centrala målet med vår studie var att kvantifiera skador på grödor, samt de efterföljande kostnader, som vildsvin orsakar jordbruket i södra och mellersta Sverige. Det gjordes genom fältundersökningar under augusti och september månad 2012 i fem av Lantbrukarnas Riksförbunds (LRF) regioner: Skåne, Sydost (Kronobergs, Kalmar och Blekinge län), Jönköping, Södermanland och Mälardalen (Västmanlands, Uppsala och Stockholms län) (se Figur 1). Vi valde dessa regioner eftersom de väl stämmer överens med den utbredning vildsvinen har idag. För att ytterligare öka provstorlek och inkludera olika typer av jordbruksföretag skickade vi även en brevundersökning till 500 slumpmässigt utvalda LRF-medlemmar (100 i varje region, vars areal översteg 20 ha). Studiens fältavsnitt fokuserade på grödorna havre, vårvete och höstvete medan brevundersökningen inkluderade de flesta av våra vanligaste jordbruksgrödor.

Skadenivåer och beräkning av kostnader

Vi använde linjetranssektmetoden för insamling av data i fält. En inventerare följde raka linjer (transekter) tvärs över fält och registrerade skador som föll inom ett givet avstånd från linjen. Totalt inventerades 38,6 km linjer på 44 fält hos 14 olika lantbrukare. Skadenivåerna varierade kraftigt mellan gårdar. Samma spridning i skadenivåer syntes även bland fält där vissa var helt orörda medan det mest skadade fältet hade skador som uppgick till ca 40 % av dess totala yta. Den uppmätta skördeförlusten i studieområdet (Figur 2) kombinerades med skördestatistik från Statistiska Centralbyrån för att beräkna det totala värdet av skördeförlusten i studieområdet. Om man skulle göra beräkningar med medelvärdet för de 14 lantbrukarna skulle den stora variationen i skada mellan gårdarna inte synas. Skadenivåer hos våra lantbrukare faller inom tre grupper "låg", "mellan" och "hög" (Figur 3). Medelvärdena av skadorna (totalt för de tre grödorna) inom alla tre grupper låg-hög multipliceras med den odlade arealen (havre, vårvete och höstvete) som varje grupp motsvarar. Detta gäller om de 14 gårdarna och andelarna för respektive grupp är representativa för det markerade området på kartan i Figur 1. På så sätt får vi en siffra på skadornas värde som tar hänsyn till den stora variationen i skadenivåer. Utifrån denna siffra fick vi ett värde på skadorna som uppgick till 840 kr/ha inom vårt studieområde.



Figur 2. Uppmätta skadenivåer för grödorna havre, vårvete och höstvete i fyra av de fem regionerna. Data saknas för vissa grödor i några regioner. *) Data från Skåne saknas på grund av nyligen resta elstängsel på de besökta gårdarna.

FAKTARUTA

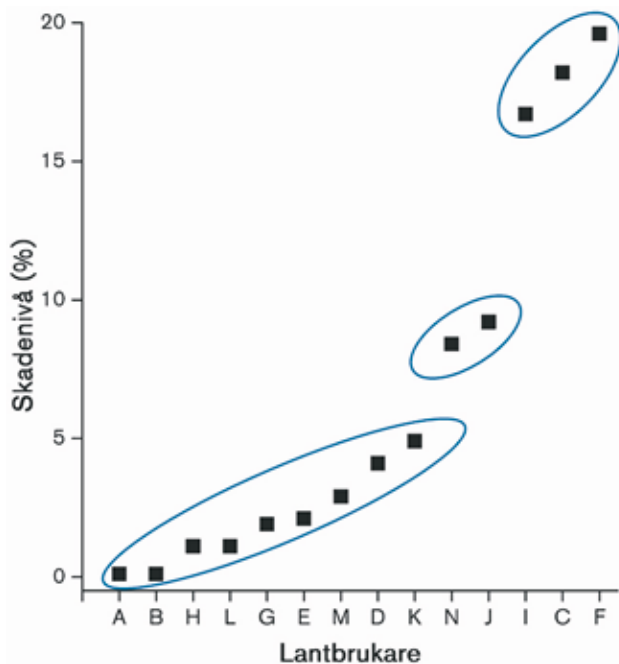
Vildsvinet i Sverige

I Europa orsakar vildsvin skador för vilka europeiska regeringar årligen betalar ut miljoner euro i kompensation. Historiskt sett är vildsvinet en art som även tidigare funnits i Sverige. Den blev dock utrotad och försvann från landet under den senare delen av 1600-talet. Under 1970- och 1980-talet återinfördes den, troligen genom djur som rymde från inhägnader. Populationen har sedan dess ökat kraftigt i storlek, och likaså har antalet trafikolyckor såväl som skador på odlad gröda ökat. Tidigare försök har gjorts att uppskatta skadekostnaden av vildsvin i Sverige. Dessa studier har dock haft en mindre provstorlek och/eller avsett endast en begränsad geografisk region.

Utifrån antagandet att skadebilden bland de besökta gårdarna är representativ för skadebilden i hela studieområdet innebär det att 21 % av åkerarealen för de tre grödorna (i studieområdet) har skador som uppgår till 18 % av dess totala skörd (se Figur 3). Detta är något som man måste ha i åtanke när man diskuterar vildsvinsproblematiken i Sverige.

Brevundersökningen

Svarsfrekvensen för brevundersökningen var 53 % med svaren jämnt spridda över alla fem regionerna. I brevundersökningen ombads lantbrukarna att själva uppskatta skadenivån på sin jordbruksmark och de rapporterade en



Figur 3. För beräkning av värde på de tre sädeslagens skador använde vi medelvärdena för de tre angivna grupperna (hög, medel och låg). 14 lantbrukare A-N i de tidigare angivna regionerna besöktes.

totalkostnad som uppgick till 2,5 miljoner kronor, vilket motsvarar ett värde av 14 000 kr/svarande (Figur 4 och 5). Vidare bads de svarande att uppskatta värdet av andra kostnader relaterade till vildsvin, både direkta kostnader såsom maskinsador och försämrad foder- och mjölkqualität, och indirekta som behov av extra arbetstid på grund av vildsvinens aktivitet. Den rapporterade medelkostnaden för maskinsador uppgick till 13 284 kr/svarande/år medan försämrad foder- och mjölkqualität kostade i genomsnitt 22 292 kr/svarande/år. Femtionio procent av de svarande rapporterade att de hade ökad arbetsinsats som följd av vildsvin. Medelvärde för detta arbete rapporterades vara 2,5 timmar/vecka och de svarande spenderade i genomsnitt dessutom 78,5 timmar/år på skydds jakt av vildsvin. Med ett värde på arbetstid om 220 kr/timme innebär det

i medeltal en kostnad av extra arbetstid som uppgår till ca 45 870 kr/svarande/år. Genomsnittslantbrukaren har alltså enligt sina egna uppskattningar en total kostnad som uppgår till 73 154 kr/år (14 000 + 13 284 + 45 870). Lägger man dessutom till kostnaden för försämrad kvalitet, för exempelvis en mjölkgård, når man en summa om 95 446 kr/år (73 154 + 22 292). På grund av den stora variationen i skadornas geografiska placering kan vissa gårdar drabbas av kostnader som kraftigt överstiger genomsnittet.

Observera att fältstudierna avser skador på endast tre grödor medan däremot brevundersökningen ser till skador på hela gårdar och även inkluderar flera andra jordbruksgrödor. De två metoderna är inte direkt jämförbara, då vi saknar uppgifter för sammansättningen av grödor för den genomsnittliga lant-

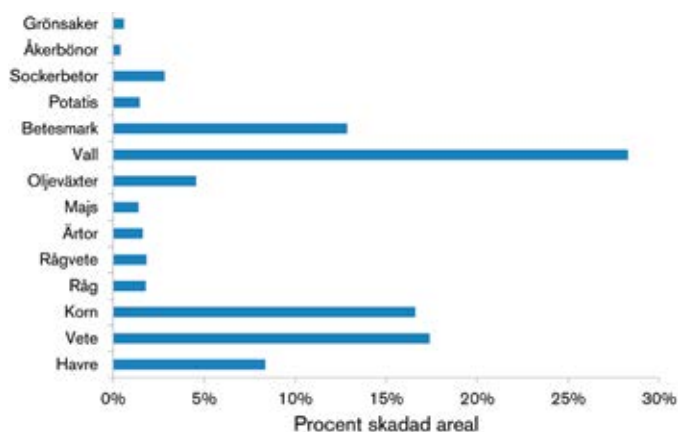
brukaren i studien. Båda metoderna ger viktig information om vildsvinsskador.

Slutligen

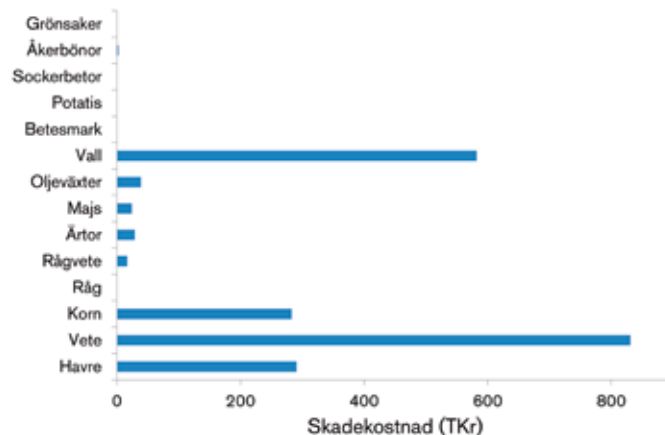
Med utgångspunkt i tidigare studier har denna studie förbättrat både provstorlekar samt geografisk representation för den svenska uppskattningen av vildsvinsskador. Vildsvinet är väl etablerat i Sverige och det verkar som om det är här för att stanna. Artens höga reproduktionstakt tillsammans med dess tendens att orsaka skada på jordbruket är orsak till en konflikt som kommer att intensifieras allt eftersom vildsvinen ökar i antal. Således kommer debatten kring Sveriges vildsvin att fortsätta, vilket i sin tur kommer att kräva solida data på mängden skador. Analyser i denna rapport indikerar att även om medelskadorna inte är extremt höga så kan ändå 21 % av lantbrukarna drabbas av skador vilka uppgår till 18 % av deras skörd av havre, vårsvete och höstsvete. Kostnader av denna omfattning för enskilda lantbrukare bör inkluderas i alla eventuella debatter rörande vildsvinsproblematiken.

Tack

Först och främst tackar vi Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) för deras stora engagemang vilket möjliggjorde denna avsevärda förbättring av skadeuppskattningen och speciellt Håkan Lindström vars förslag och ansträngningar var särskilt uppskattade. Vi tackar Göran Ericsson (SLU) för hans bidrag, samt Arvid Landgren (Hushållningssällskapet Västerås) och Stefan Gustavsson (Hushållningssällskapet Kristianstad) för att ha försett oss med säljpriser på grödor. Vi vill också framföra vårt tack till alla de lantbrukare som deltagit i denna studie – utan er kunde den inte ha genomförts.



Figur 4. Fördelning av skador på grödor rapporterade av lantbrukare i brevundersökningen.



Figur 5. Värde av skador rapporterade av lantbrukare i brevundersökningen.

Kostnaden av att ha vildsvin: Skador på grödor i södra och mellersta Sverige



Figur 6. Vildsvinsskador på ett havrefält. Foto Tomas Schön.

Lindblom, S. 2011. Distribution of wild boar (*Sus scrofa*) damage and harvest loss on crop fields. Examensarbete 30 hp, institutionen för ekologi/Grimsö forskningsstation, SLU. 2011:1. 28p.

Olsson, J. 2007. Vildsvinsskador. Lantbrukarnas Riksförbund, 1–5. <http://www.lrf.se/Medlem/Foretagande/Vaxt-odling/Ansokan-vaxt-odlingsprojekt/Avslutade-projekt-Kraftsamling-Vaxt-odling/Ovrigt/>. Tillgänglig 05-02-2013

Persson, P. 2010. Vildsvinsskador inom jordbruket: Hur stora är kostnaderna? Examensarbete 30 hp, institutionen för ekonomi, SLU. Nr 581. ISSN 1401-4084. 56p.

Schley, L., Dufrene, M., Krier, A. & Frantz, A. C. 2008. Patterns of crop damage by wild boar (*Sus scrofa*) in Luxembourg over a 10-year period. *European Journal of Wildlife Research* 54: 589–599.

Thurfjell, H., Ball, J. P., Åhlén, P-A., Kornacher, P., Dettki, H. & Sjöberg, K. 2009. Habitat use and spatial patterns of wild boar *Sus scrofa* (L.): agricultural fields and edges. *European Journal of Wildlife Research* 55: 517–523.

Ämnesord

Vildsvin, grödskador, skadenivå, kostnad.

Läs mer

Anonym. 2010a. Vildsvin; Hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket? Jordbruksverket 2010:26, 1–72. http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_rapporter/ra10_26.pdf Tillgänglig 15-02-2013.

Anonym. 2010b. Nationell förvaltningsplan för Vildsvin (*Sus scrofa*). Naturvårdsverket 1–90. http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vildsvin/N-fplan-vildsvin.pdf tillgänglig 15-02-2013.

Lemel, J. & Truvé J. 2008. Vildsvin, jakt och förvaltning: Kunskapssammanställning för LRF. Svensk Naturförvaltning rapport 04:2008, 1–28.

Författare



TOMAS SCHÖN
Mastersstudent,
institutionen för vilt, fisk och
miljö
SLU, 90183 Umeå
073-674 47 40
tosc0001@stud.slu.se



JOHN P. BALL
Universitetslektor,
institutionen för vilt, fisk och
miljö,
SLU, 901 83 Umeå
090-786 84 18
John.Ball@slu.se

